היום נלמד בעזרת ה׳:

ערכין דף ח

א״ר אדא בר אהבה: היו בידיו רק חמש סלעים, והוא אמר ׳ערכי עלי׳ וחזר ואמר ׳ערכי עלי׳. ובא כהן והעריך אותו על הפעם השניה שהוא צריך לתת את החמש סלעים שיש לו (כשיטת חכמים שעני נותן את כל מה שיש לו), אבל הוא הלך ונתן רק ארבע סלעים עבור הפעם השניה, ולאחר מכן נתן סלע אחד עבור הפעם הראשונה. הוא יצא ידי שתיהן. והטעם, משום שהדין הוא ׳בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה גבה׳ (= אם אדם לקח הלוואה אחר הלוואה, והוא חייב כסף לשני המלוים, ויש לו רק קרקע קטנה. אם בא המלווה המאוחר וגבה לפני המלווה המוקדם, מה שגבה גבה, למרות שהראשון היה צריך לגבות קודם). ואם כן כאשר הוא נתן ארבע סלעים על הפעם השניה, הכסף הזה היה משועבד לפעם הראשונה והוא לא היה צריך לתת כלום, אמנם לאחר שנתן כבר לא מוציאים בחזרה. וממילא נשאר לו רק סלע אחד, ואת כל מה שיש לו עכשיו הוא נתן על הפעם הראשונה.

נתן ארבע לראשונה ואחת לשניה: אבל אם קודם העריך אותו הכהן על הפעם הראשונה, והוא שילם רק ארבע סלעים בעבור הראשונה, וסלע אחד בעבור השניה. ידי שניה הוא יצא, משום שהוא נתן בעבורה את כל מה שיש לו. אבל ידי ראשונה הוא לא יצא, בגלל שכל הכסף היה משועבד לראשונה והוא לא נתן בעבורה את כל מה שיש לו.

*

בעי רב אדא בר אהבה: אם היו בידו רק חמש סלעים והוא אמר ׳שני ערכי עלי׳, הוא התחייב את הערך שלו פעמיים בבת אחת. השאלה היא, האם מכיון שזה בבת אחת ושני הנדרים נתפסו ביחד, הוא מביא חצי לזה וחצי לזה דהיינו שתיים וחצי לכל נדר. או שכל הכסף אמור להנתן לאחד מהנדרים, ולכן הוא משלם את החמש סלעים להקדש והוא יוצא בזה רק ידי ערך אחד, ונשאר חייב לשלם על השני.

*

למדנו במשנה – אין בערכין פחות מסלע ולא יתר כו':

קושיא: **הא תו למה לי?** מדוע המשנה צריכה לומר זאת שוב? תירוץ: **הא קמשמע לן:** המשנה באה ללמד אותנו שדוקא פחות מסלע אין, אבל יותר מסלע יש. וכמו כן דוקא יותר מחמישים אין, אבל פחות מחמישים יש. והיינו שאם יש לו יותר מסלע ופחות מחמישים הוא צריך לשלם את מה שיש לו. והתנא רצה לנקוט בסתם כרבנן ולא כרבי מאיר.

משנה: אין פתח וכו'.

הקדמה: לכל אשה יש שבעת ימי נידה ואחד עשר ימי זיבה. אם היא ראתה דם ב'ימי הנידה' היא נעשית נידה, ואם ראתה ב'ימי הזיבה' היא נעשית זבה.

ההבדל בין נידה לזבה. נידה סופרת שבעה ימים, אם פסקה לראות ביום השביעי לפני השקיעה היא טובלת ונטהרת. אבל זבה צריכה לספור שבעה ימים נקיים ולאחר מכן לטבול. אמנם אשה שראתה זוב יום אחד או שניים היא 'זבה קטנה', והיא צריכה לספור את יום המחרת כיום נקי ולטבול. אבל אם ראתה שלושה ימים רצופים היא נעשית 'זבה גדולה' ואז היא צריכה לספור שבעה נקיים.

בנוסף, אשה 'זבה' שנטהרה מטומאתה חייבת להביא 'קן' של שני תורים אחד לעולה ואחד לחטאת.

כאמור לכל אישה יש שבעת ימי נידה ולאחריהם אחד עשר 'ימי זיבה'. וכך זה חוזר שוב ושוב. אמנם אין הכרח שאשה תהיה תמיד נידה וזבה, אלא שהיא יכול להיות זבה רק באחד עשר יום שאחרי ימי הנידה האחרונים. אבל אם עברו אחד עשר יום הללו והיא לא ראתה, בפעם הבאה שהיא תראה היא תתחיל להיות נידה, ולאחר שבעת ימי הנידה היא תתחיל אחד עשר ימי זיבה. וכן, אישה זבה שראתה ימים רבים, נשארת זבה עד שיעברו עליה שבעה נקיים, ורק לאחר מכן אם תראה שוב היא תתחיל להיות נידה. (יש לציין שכל זה מדאורייתא, אבל בנות ישראל החמירו לספור לעולם שבעה נקיים מחשש שיתבלבלו בין ימי נידות לימי זיבות).

המשנה מדברת על אשה שראתה דם, ואינה יודעת האם היא נמצאת בימי הנידה שלה או בימי הזיבה שלה. כמה ימים נקיים היא צריכה לעבור עד שתתחיל בוודאות 'פתח' חדש של ימי נידה.

אין 'פתח' בטועה פחות משבעה ולא יתר על י"ז: אשה שטעתה בחישוב הימים שלה ואינה יודעת האם היא נידה או זבה. אין מקרה שבו היא תצטרך פחות משבעה נקיים, כדי שיהיה לה 'פתח' כלומר שהיא תהיה בוודאות נידה בפעם הבאה שתראה דם. ואין מקרה שהיא תצטרך יותר משבעה עשר ימים נקיים. אבל יתכן שהיא תצטרך בין 7 ל-17 ימים נקיים. ויתבאר בגמרא.

גמרא: תנו רבנן: הגמרא מבארת את המקרים. ☜ הסוגיא הבאה תלויה בחישובים רבים, לא הבאנו את כל החישובים, אלא רק את הנצרכים להבנה הבסיסית של הסוגיא (להרחבת הביאור עיין רש"י).

טועה שאמרה 'יום אחד טמא ראיתי', פִּתחה שבעה עשר: כי יתכן והיום ההוא שראתה הוא תחילת ימי הנידות שלה, ולאחר שיעברו שישה ימים ויסתיימו שבעת ימי הנידות, היא צריכה שיעברו עוד אחד עשר יום של ימי זיבות, סה"כ 17 יום. ואם לא ראתה בהם, היא בודאי תתחיל להיות נידה כשתראה בפעם הבאה.

שני ימים טמא ראיתי, פתחה שבעה עשר: בדומה למקרה הקודם. יתכן שהיום הראשון שראתה שייך לסוף ימי הזיבה שלה, והיום השני שראתה הוא היום הראשון לימי הנידה שלה, ואם כן היא צריכה לעבור 17 ימים נקיים כנ"ל.

שלשה ימים טמא ראיתי, פתחה שבעה עשר: כנ"ל. יתכן שהיום הראשון והשני שייכים לימי הזיבות שלה, והיום השלישי הוא תחילת הנידות. ולכן צריכה עוד 17 ימים נקיים.

ארבעה ימים טמא ראיתי, פתחה ששה עשר: כי יתכן ושני הימים הראשונים (מתוך הארבעה) שייכים לימי הזיבה, ושני הימים האחרונים הם תחילת ימי נידה, ולכן מספיק לה רק 16 ימים נקיים (יום אחד פחות מהמקרים הקודמים).

חמשה ימים טמא ראיתי, פתחה חמשה עשר: יתכן ששני הימים הראשונים היו זיבה, ושלושת האחרים היו תחילת נידה, ולכן מספיק לה עוד 4 ימי נידה + 11 ימי זיבה = 15 ימים (יום אחד פחות מהמקרה הקודם).

ששה ימים טמא ראיתי, פתחה ארבעה עשר: החישוב הוא כנ"ל. החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 4 ימי נידה. צריכה להשלים: 3 ימי נידה + 11 ימי זיבה = 14 ימים נקיים.

שבעה ימים טמא ראיתי, פתחה שלשה עשר: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 5 ימי נידה. צריכה להשלים: 2 ימי נידה + 11 ימי זיבה = 13 ימים נקיים.

שמונה ימים טמא ראיתי, פתחה שנים עשר: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 6 ימי נידה. צריכה להשלים: 1 ימי נידה + 11 ימי זיבה = 12 ימים נקיים.

תשעה ימים טמא ראיתי, פתחה אחד עשר: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 7 ימי נידה. צריכה להשלים: 11 ימי זיבה נקיים בלבד.

עשרה ימים טמא ראיתי, פתחה עשרה: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 7 ימי נידה, 1 יום זיבה מחדש. צריכה להשלים: 10 ימי זיבה נקיים.

אחד עשר, פתחה תשעה: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 7 ימי נידה, 2 ימי זיבה מחדש. צריכה להשלים: 9 ימי זיבה נקיים.

שנים עשר, פתחה שמונה: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 7 ימי נידה, 3 ימי זיבה מחדש. צריכה להשלים: 8 ימי זיבה נקיים.

שלשה עשר, פתחה שבעה: החשש הוא שראתה 2 ימי זיבה, 7 ימי נידה, 4 ימי זיבה מחדש. צריכה להשלים: 7 ימי זיבה נקיים.

הברייתא מסכמת:

שאין פתח בטועה פחות משבעה, ולא יתר על שבעה עשר: כי גם אם תראה ארבעה עשר יום ומעלה, היא צריכה שבעה נקיים, משום שהיא בודאי נעשתה 'זבה גדולה' הצריכה שבעה נקיים. עד כאן הברייתא.

קושיא: **אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבה – למה לי כולי האי? תימני שבעה ותשתרי!** למה צריך את כל החשבונות הללו? הרי מספיק שהאשה תספור שבעה נקיים ותהיה טהורה ממה נפשך, כי אפילו אם היא זבה גדולה היא נטהרת בכך. תירוץ: **אמר ליה – לתקונה לידי נדה ופתחה קאמרינן:** הסוגיא אינה עוסקת בטהרת האשה, אלא באופן הידיעה באיזה תקופה היא נמצאת האם בימי נידות או זיבות. (והנפק"מ להבאת קרבן בזמן בית המקדש. כי רק זבה מביאה קרבן בטהרתה).

*

תנו רבנן. כל הטועות זבות, מביאות קרבן ואינו נאכל. חוץ מפתחה שבעה ופתחה שמונה, שמביאות קרבן ונאכל: כל הנשים המסופקות בימי ראייתן שברשימה הנ"ל, הקרבן שלהם אינו נאכל. כי יש ספק האם הן זבות או נידות, והקרבן של זבה הוא עוף שהכהן עושה לו מליקה. ואם באמת האשה אינה זבה, אם כן העוף אינו קרבן. והרי המליקה מועילה רק לקרבן (ואז מותר לאכול את בשרו), אבל סתם עוף שנעתה לו מליקה הוא נבלה.

חוץ משתי הנשים האחרונות ברשימה. אשה שראתה 12 יום שפתחה לאחר 8 ימים נקיים, ואשה שראתה 13 יום שפתחה לאחר 7 ימים נקיים. כי שתי הנשים הללו בודאי ראו שלושה ימי יזבה רצופים והן נעשו זבה גדולה. ואם כן הקרבן שלהם קרב בוודאות, ובשרו נאכל.

קושיא: **אטו כל הטועות זבות?** לשון הברייתא אינו מובן, וכי האם כל הנשים שטועות בימי ראייתן הן זבות? הרי יתכן שהן נידות. **ותו:** ועוד, האם אשה שראתה רק יום אחד או שני ימים, צריכה בכלל להביא קרבן? והרי היא ודאי לא זבה גדולה. תירוץ: **אלא כל זבות הטועות:** אלא כוונת הברייתא לומר שכל 'הזבות הטועות' כלומר כל אשה שראתה משלושה ימים ומעלה, שאז יש ספק האם היא זבה גדולה, לאחר שנטהרה צריכה להביא קרבן זבה מספק, והקרבן אינו נאכל. חוץ מפתחה שבעה ופתחה שמונה שמביאות קרבן ונאכל כי הן ודאי זבות.

משנה: אין בנגעים פחות משבוע אחד ולא יתר על שלשה שבועות: יש מקרים שהכהן רואה את הנגע ומחליט מיד האם הוא טמא או טהור. ויש מקרים שהמראה מסופק, ואז הכהן מסגיר אותו לשבוע ימים, ולאחר מכן הוא קובע האם הוא טמא או טהור. ויש מקרים שהוא מסגיר אותו לפעמים נוספות. המשנה אומרת שאין מקרה שנגע מסופק לא נעשה לו הסגר שבוע ימים, ואין מקרה שנוגע מסופק נעשה לו הסגר יותר משלושה שבועות (שזה בעצם שלושה הסגרים אחד אחרי השני).

גמרא: 'פחות משבוע' – נגעי אדם: הגמרא מבארת את המשנה. מה שאמרנו שאין פחות משבוע הסגר, מדובר על נגעי אדם, בסוג של שחין או מכוה. שאז אם לאחר ההסגר הכהן רואה שנולד סימן טומאה, הוא מטמא את הנגע. ואם הוא רואה שהנגע לא השתנה, הוא מטהר אותו.

'ולא יתר על שלשה שבועות' – נגעי בתים: אם לאחר שבוע של הסגר הנגע נשאר באותו מראה, הכהן מסגיר אותו שוב. ואם לאחר ההסגר השני המראה לא השתנה, שוברים את האבנים שבהם הנגע ומשלימים את החור שנוצר בקיר, והכהן מסגיר שוב את הבית, ואם הנגע לא חזר הבית טהור.

אמר רב פפא "צדקתך כהררי אל" אלו נגעי אדם, "משפטיך תהום רבה" אלו נגעי בתים: הקב"ה עשה חסד עם האדם אפילו כשמגיע לו עונש, ולכן הוא לא נתן הסגר לנגע של אדם יותר משבוע. אבל בבתים ההסגר יכול להגיע לשלוש שבועות.

שאלה: **פשטיה דקרא במאי כתיב?** פשט הפסוק על מה מדבר? תשובה: **אמר רב יהודה – אלמלא צדקתך כהררי אל מי יוכל לעמוד לפני משפטיך תהום רבה. רבה אמר – צדקתך כהררי אל מפני שמשפטיך תהום רבה:** והגמרא מבארת.

במאי קמיפלגי? בדר' אלעזר ור' יוסי ברבי חנינא: שנחלקו האם הקב"ה 'כובש' ומסתיר את העוונות תחת כסא הכבוד, או שהוא 'נושא' ומגביה את הכף של העוונות כדי שהכף של הזכויות תרד למטה ותכריע את הדין.

רבה סובר כרבי אלעזר, ולכן פירש את הפסוק כך – אתה מצדיק אותנו על ידי שאתה כובש את העוונות שלנו בתהום רבה. ורב יהודה סובר כרבי יוסי ברבי חנינא, ולכן פירש את הפסוק כך – אם לא הצדקה שאתה עושה איתנו שאתה מגביה את העונות שלנו כהרים הגבוהים, מה היה יכול לעמוד מפני משפטיך שהיו מכריעים את הכף עד תהום רבה.

משנה: אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברים בשנה, ולא נראה יתר על שמונה: בית דין הקובעים את החודשים, קובעים לפחות ארבע חודשים 'מעוברים' בשנה, דהיינו חודשים בני ל' יום. אבל לא היה נראה לחכמים לעבר יותר משמונה חודשים. והטעם יתבאר בגמרא.

שתי הלחם אין נאכלין פחות משנים ולא יתר על שלשה: בחג השבועות מביאים קרבן 'שתי הלחם'. שתי הלחם נאכלים לא פחות משני ימים לאחר שנאפו, ולא יותר על שלשה ימים.

דהיינו, אם ערב חג השבועות חל ביום חול, היו נאפות בערב יום טוב (משום שאפייתן אינה דוחה לא יו"ט ולא שבת), ונאכלות ביום השני לאפייתן. ואם חג השבועות חל

ביום א׳ ונמצא שערב יו״ט חל בשבת, היו אופים אותם בערב שבת, והיו נאכלות ביום השלישי לאפייתן.

לחם הפנים אין נאכל פחות מט׳ ולא יתר על אחד עשר: לחם הפנים נאכל לא פחות מתשעה ימים מאז שנאפה, ולא יותר על אחד עשר ימים.

דהיינו, במצב רגיל היו אופים אותו בערב שבת (כי אפייתו אינה דוחה שבת ויו״ט) והיו אוכלים אותו בשבת הבאה, נמצא שעברו תשעה ימים מאפייתו. ואם חל יום טוב בערב שבת, היו אופים אותו בערב יו״ט שהוא יום חמישי בשבוע, והיו אוכלים אותו בשבת הבאה, ונמצא שעברו עשרה ימים מאפייתו. ואם ר״ה חל בימים חמישי ושישי, היו אופים אותו בערב יו״ט שהוא יום רביעי בשבוע, והיו אוכלים אותו בשבת הבאה, ונמצא שעברו אחד עשר ימים מאפייתו.

אין קטן נימול פחות משמונה, ולא יתר על שנים עשר: קטן נימול לאחר שמונה ימים מלידתו, במקרה הרגיל. ואם הוא נולד בין השמשות, מכיון שלא ידוע האם נולד היום, או בלילה שלאחריו (הנחשב ליום הבא), מספק מלים אותו ביום התשיעי ללידתו. ואם הוא נולד בערב שבת בין השמשות, יש לנו ספק האם נולד ביום שישי או בשבת, ולכן אי אפשר למול אותו בשבת, שמא זמנו היה ביום שישי, אלא מלים אותו ביום ראשון שהוא יום עשירי ללידתו.

ואם בכזה מקרה חל יום טוב לאחר השבת, דוחים את המילה עוד יום, ומלים אותו ביום האחד עשר ללידתו. ואם בכזה מקרה חלו שני ימי ראש השנה לאחר השבת, מלים אותו רק ביום השנים עשר ללידתו.